

בעזרת השם יתברך

גליון # 49 - חודש תשרי תשל"ב

אגרון עולמי לגלות את האמת על חיוב ישוב ארץ ישראל
שהיא מצות עשה מן התורה ושקולה כנגד כל מצות התורה

בירורי הלכות מכל ספרי שאלות ותשובות

הגליונות האלו מיוסדים לשבור את כח של אלו שמוציאים דיבתם רעה על ארצינו הקדושה כמו שכתוב בספר חפץ חיים בהקדמה, וז"ל: ועוד הלא ידוע הוא שנגזר עלינו גלות מפבר מעת מעשה המרגלים, כמו שכתוב בתהלים (פרק קי"ו, כ"ו-כ"ז), "וַיִּשָׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם וְגו' בְּגוֹיִם וּלְזָרוֹתֵם בְּאַרְצוֹת", וכמו שפרש רשארץ ישראל שם והרמב"ן בפ' שש שלח, (במדבר י"ד א') וְחָטְא הַמְּרַגְלִים הֲלֵא הָיָה עוֹן לְשׁוֹן הָרַע, וְכִמּוֹ דְאִיתָא בְּעַרְכֵּינּוּ (דף ט"ו). אִם כֵּן אֲנוּ מְכַרְחִין לְתַקְנָן זֶה הַחֲטָא קִדְּם הַגְּאֻלָּה. וכדאיתא בתנא דבי אליהו שהלשון הרע עולה עד כנגד כסא הכבוד, ובפרט כשהוא מדבר נגד ארץ ישראל.

על ידי שנלמוד על מצות ישוב ארץ ישראל נזכה שכל בני ישראל יעלו לארצינו הקדושה כמ"ש בעובדיה (פרק א פסוק יז) וְבָהֵר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קִדְּשׁ וַיִּרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם. (ובספר ישעיה פרק ס פסוק כא) וְעַמְּךָ כָּל־מִצְרַיִם לְעוֹלָם וַיִּרְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדֵי לְהַתְּפָאֵר. הַקִּטָּן יִהְיֶה לְאַלְף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עַצוּם אֲנִי ה' בְּעֵתָהּ אַחֲשֶׁנָּה. ונזכה בקרוב ממש לביאת משיח צדקינו בב"א.

עוד לקטנו מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר וספרי ח"ן מגדולי האחרונים וספרי תלמידי הבעל שם טוב זצלה"ה

עיה"ק צפת תובב"א

מצות ישיבת ארץ ישראל

על פי שאלות ותשובות באלף שנים האחרונות

מצות ישוב ארץ ישראל [ודין הכל מעלין לארץ ישראל]

הנודר לעלות לארץ ישראל

שו"ת הר"ן סימן לח

(ד"ק סי' מ"ב). פרפינייאן.

שאלת: ראובן ושמעון ולוי נתחברו והתעוררו לעבור הים ולהתקרב לארץ ישראל ובאו לפני שם ועבר ונשבעו בנקיטת חפץ ביד על דעתם, ובזה הלשון העידו שם ועבר:

בפנינו עדים חתומי מטה נשבעו ראובן ושמעון ולוי שבועה חמורה בנקיטת חפץ ביד בשם אלהי ישראל על דעת המקום ועל דעת רבים ועל דעת הרב ר' יוסף ממרשיילא ורבי חיים צרפתי אנשי ירושלים ועל דעתנו בלי שום פתח היתר וחרטה בעולם, שישתדלו ללכת וילכו

ויעברו עד שיפרי בספינה זו אשר בברצלונה העתידה ללכת שם במהלך זה עכשו בקרוב בחדש אוקטוברי או נובינברי הבא ראשון על דעת לקבוע דירה זמן מה הן רב הן מעט בארץ ישראל או בסביבותיה בדמשק או באלכסנדריא של מצרים או בשיפרי או באיזה מקום מעבר לים וכו', ועכשו מתחרט שמעון על שבועתו מפני שרואה אשתו מסרבת ללכת אחריו כי הסיתוה קרוביה לבלתי לכת אחרי אישה בשום פנים וגם שלא לקבל גט ממנו, וקשה מאד בעיני אישה לגרשה בעל כרחה וגם כי יש קנס גוף וממון לפי המקובל מצד המלכות, וקשין גרושין, וכ"ש להניחה עגונה, וגם כי חושש עליה שמא היא מעוברת, לפיכך מתחרט חרטה גמורה דמעיקרא על שבועתו ובא לישאל עליה ואומר שאלו היה יודע שלא תרצה אשתו ללכת אתו לא היה נשבע כלל, ובקשת ממני להעמידך על דעתי אם יש היתר לשבועה זו אם לאו, ואם יש לה היתר אם צריך שיסכימו [וירצו בזה ההיתר] ראובן ולוי כי להנאתם ולצוות להם נשבעו כל אחד ואחד לחברו.

תשובה: אני מיראי הוראה אני וכ"ש בהיתר שבועה חמורה כזו שראוי לכל בעל נפש לברוח מזה כבורח מן הנחש, אבל מה אעשה ולפני שני דרכים כל אחד חמור מאוד חומר השבועה וחומר עגון האשה, ולפיכך אני מוכרח לכתוב לך דעתי, והוא שקרוב אני לומר ששבועה זו אינה צריכה היתר חכם דהוה ליה נשבע לעבור (את) [על] המצוה, לפי שאין האיש רשאי להניח את אשתו ולילך לו דמחויב לה מדכתיב [שמות כא י] שארה כסותה ועונתה לא יגרע וכדאיתא בפרק אע"פ כתובות סא ב וכי תימא תלך אשתו אחריו כבר חקרתי על שמעון זה ומצאתי שהוא מפרפינייאן ושנשא אשתו משם, וכיון שכן לא כל הימנו להוציאה משם ולהוליכה בקצות הארץ, וכדתנן בפרק שני דייני גזרות [כתובות קי א] שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין וכו', וכי תימא הרי שנינו [שם / כתובות ק"י ב / ע"ב] הכל מעלין לירושלים וזה הרי יכול לקיים שבועתו אם ילך לירושלים, ליתא שזה על מנת כן נשבע שיוכל לדור בדמשק ובאלכסנדריאה או

בשיפרי, וכיון שאינו רשאי לצאת משם אלא על מנת לעלות לירושלים לא חיילא שבועה, שכל הנשבע על דעת (אחר) [אחת] ונמצא אותו דעת בטל אף השבועה בטלה ולא חיילא כלל וכדאמרינן בפרק השולח [גיטן מו א] כיון דאמרי להו מארץ רחוקה קאתינן ולא אתו מי חיילא שבועה כלל, וכיוצא בו אמרו לענין דיני ממונות בפרק האיש מקדש [קדושין נ א], ההוא גברא דזבין נכסי אדעתא למיסק לארץ ישראל סליק ולא איתדר ליה אמר רבא כל דסליק אדעתא דאתדר הוא והא לא איתדר ופי' אדעתא (למידר בארעא) [למיסק דאמר הכי בהדיא], אלמא כיון דפריש ואמר שעל דעת כן הוא עושה ולא נתקיימה מחשבתו אין בדבריו כלום, אף זה שפי' שנשבע לעבור הים כדי לדור באחד מן המקומות שהזכיר אותו שיבחר ונמצא שאינו רשאי לצאת אלא כדי לעבור לארץ ישראל שבועתו בטלה, ולא עוד אלא שאני אומר שאף לעבור לארץ ישראל אינו רשאי, שאע"פ ששנינו הכל מעלין לארץ ישראל, היינו לענין שאם היא אינה רוצה לעלות תצא שלא בכתובה וכדאיתא בברייתא בגמרא כתובות ק"י אבל כל שלא נתן לה גט כיון דמיחייב לה בשאר כסות ועונה לא כל הימנו לעקור לאו זה בידיים משום ישובו של ארץ ישראל, וכי תימא יתן לה גט שהרי האשה מתגרשת בעל כרחה יבמות קיב ב ונמצא שיהא מותר ללכת בכל אותן מקומות שירצה וחיילא שבועה, אף בזה אינו רשאי מפני הקנס שיש בדבר מצד המלכות כאשר אמרתם, ולא עוד אלא שאנו מוחזקים שיש חרם הקהלות בדבר או תקנת רבינו גרשום ז"ל, ודבר זה פשט איסורו בכל ישראל, שלא שמענו ולא ראינו אשה מתגרשת בעל כרחה ואין אומרים לו לאדם לפרוץ גדרן של ראשונים כדי לקיים שבועתו שהרי אפילו איסורא דרבנן דוחה של תורה בשב ואל תעשה, וכיון דלגרש אינו רשאי אף להניחה עגונה ולילך לארץ ישראל אינו רשאי ונמצא שקרוב הדבר ששבועה זו אינה צריכה היתר חכם אלא בטלה היא מאליה. וכיון שהדבר כן יכולין אנו לסמוך בהיתר שבועה זו על דברי המתירין ושלא נחוש לחומר מעוטן של אוסרין, שהדבר מפורש בגמרא בפרק השולח גיטין לו א דאע"ג דאמרינן על דעת רבים אין לו הפרה, לדבר מצוה יש לו הפרה, והיתר

שבועה זו לדבר מצוה הוא כדי שלא להפריד בין איש לאשתו ואע"פ שרבינו יעקב ז"ל חדש ואמר דלאו בכל דבר מצוה יש לו הפרה אלא דוקא כי ההוא מקרי דרדקי וכמו שדבריו ידועין ומפורשים הם בתוספות גיטין לו א לא סמכו על דבריו, וכ"ש שאין לנו לחוש בהן לנדון זה מפני הצדדים שיש להקל בשבועה זו וכמו שכתבנו למעלה. ועוד שאפשר שאין שבועה זו על דעת רבים, שרבינו האי גאון ז"ל כתב דלא מקריא על דעת רבים עד שתהא על דעת רבים וברבים, וכן דעת רש"י ז"ל גיטין לו א ורבים הם שלשה כדמוכח בפרק השולח גיטין מו ואני רואה מתוך השטר שאותם שנשבעו על דעתם שהיו בשעת השבועה לא היו אלא שנים דהיינו העדים, ועוד שדברי רש"י ז"ל מוכיחין בפרק בתרא דמכות שאין נדר על דעת רבים כלום אלא כשנדר לקיים מצוה אבל לדבר הרשות לא, ואע"פ שיש מי שחלק עליו מ"מ מודים הם שאין דעת הרבים חל בדבר אסור וזה דבר אסור הוא מן הטעמים שכתבתי למעלה, וכי תימא בשבועה זו יש חומר אחר שאמר על דעת המקום ועל דעת המקום אין לו הפרה כדמוכח בפרק שבועות שתיים בתרא שבועות כט, א - ב ליתא שכבר כתבו הראשונים ז"ל דכי אמרין על דעת המקום אין לו הפרה דוקא בתורה ובמצוותיה אבל בדבר הרשות לא, וכ"ש שאין דעתו של מקום מצטרפת בדבר שיש בו נדנוד עבירה, ולפיכך דעתי מסכמת שראוי להתיר שבועה זאת.

ולענין מה ששאלת אם צריך שיסכימו ראובן ולוי בהיתר שבועה זאת מפני שלהנאתם ולצוות להם נשבע, דע שר"ת ז"ל כתב דכל שנדר לחברו מפני שקבל ממנו טובה כמשה ליתרו וצדקיה לנבוכדנצר אין מתירין לו לעולם אלא מדעתו של חבירו ומרצונו, אבל כשלא קבל ממנו טובה אע"פ שלהנאתו נשבע נהי שאין מתירין לו אלא בפניו כדאיתא בפרק פותחין נדרים ס"ה ב' כל בפניו מתירין אותו אפי' בעל כרחו של חבירו, ולפיכך בנדון זה אם שמעון זה לא קבל טובה מראובן ולוי כדי שבשבילה ידור נדר זה מתירין אותו בפניהם ואפילו שלא בהסכמתם, אבל אם קבל טובה מהם ובשבילה נדר כך צריך

**שיעשה יכלתו בכל מאמצי כחו שיתרצו ראובן ולוי בהיתר השבועה,
אך אם לא יתרצו בשום פנים ולא יאבו שמוע ראוי להתיר השבועה
הנזכרת מפני הטעמים שכתבנו ולחוש לעגונה.**